

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XXI

BELGRADE
1990

BALCANICA XXI, Beograd 1990, 1—411.

lie Clayer, *Les possibilités de traitement informatique des données sur les ordres de derviches*, Мустафа Церих, *Хереза у Исламу: настанак развој и значење*, Фикрет Карчић, *Јеретичка учења и пракса у свијетлу прописа шеријатског кривичног права*, Ahmed Yaşar Ocaк, *Un heretique ottoman à l'époque de Soliman le Magnifique: Şeyh Muhyi'd-din-i Karatâni*, Цветана Георгиева, *Бекташије и јаничари*, Gábor Agoston, *Dervish Orders and Muslim Culture in Hungary under Ottoman Rule*, Душанка Бојанић-Лукач, *Сари Салтук и Срби*, Олга Зиројевић, *Дервиши у свакодневном животу*, Рамила Тричковић, *Хамза Бали Бошњак и његови следбеници*, Биџија Златар, *Текије у Сарајеву у XVI и XVII вијеку*, Ненад Филиповић, *Дервиши и еснафи*, Александар Поповић, *Дервишки редови на Балкану у постосманском периоду*, Цемал Бехајић, *Бајрами-мелами тарикат у Босни и Херцеговини*, Омер Накичевић, **НУРИЈЕ (AN-NURIYYA)** према списима М. Енвера Кадића, Јасна Шамић, *Дервишки редови у Босни и Херцеговини данас*, Сњежана Мутапчић, *Синанова текија у Сарајеву*, Јасна Спаић, *Музика у дервишким редовима*, Фејзулах Хаџибајрић, *Дјелатност Тарикатског центра у Сарајеву*, Ејуп Мушовић, *Дер-*

вишки редови у Новом Пазару и околини, Јован Трифуноски, *Исламске старине у Кочанској котлини с подацима о текијама и дервишким редовима*, Илхам Емин, *Ширење дервишког реда меламија у источној Македонији*, Мухамед Аручи, *Покрет бекташија у Македонији*, Љиљана Машуловић-Марсол и Олга Чаланчевска, *Propos recueillis et documents sur quelques tekkes de Skopje disparus*, Мустафа Карахасан, *Скопско руфаи теке*, Хасан Хамди, *Суфизам и турска народна књижевност у Македонији и на Косову*, Ниметулах Хафиз, *Дервишки редови у Призрену данас*.

Завршну реч дао је Александар Поповић, изразивши жељу да ће овај скуп бити само један у низу следећих са сличном тематиком: откривање и дубље суштине и природе веровања у мистичким покретима како хришћанства тако и ислама.

Етнографски музеј града Београда потрудио се да значајно обогати садржај Скупа: уприлично је у Манаковој кући веома интересантну изложбу дервишких обредних инструмената и омогућио приказивање неколико научно-документарних филмова о појединим дервишким редовима на Косову и Метохији.

Александар Фотић

ПАЛЕОБАЛКАНСКА ПЛЕМЕНА ИЗМЕЂУ ЈАДРАНскоГ И ЦРНОГ МОРА ОД ЕНЕОЛИТА ДО ХЕЛЕНИСТИЧКЕ ЕПОХЕ

Први у серији од три симпозијума о палеобалканским племенима између Јадрана и Црног мора, које организују Центар за балканолошка испитивања Академије наука и уметности Босне и Херцеговине, Балканолошки институт Српске академије наука и уметности, Траколошки институт Бугарске академије на-

ука и уметности и Комитет за културу Народне републике Бугарске, одржан је у Нишу и Благоевграду од 30. маја до 4. јуна 1989. г. Овај симпозијум био је посвећен проблемима палеобалканских племена од енеолита до хеленистичке епохе и обухватао је период од III миленијума до IV века пре наше

ере. Наредни симпозијум разматраће палеобалканска племена у току хеленизма и периода римске владавине на Балкану до III века наше ере, док ће последњи бити посвећен времену од III века наше ере и проблемима етногенезе балканских народа у раном средњем веку. Симпозијум одржан у Нишу и Благоевграду приказао је резултате најновијих археолошких, лингвистичких и антрополошких истраживања која се тичу палеобалканских племена. Посебно је значајно што је овим симпозијумом обухваћен широк временски распон, који омогућава сагледавање најранијег конституисања палеобалканских етничких групација у енеолиту и њихов развој до епохе хеленизма када се, као јасно издиференцирана племена и народи, појављују на историјској позорници. Намера овог симпозијума била је да се изврши територијална и културна диференцијација племена, њихово прецизније одређење у простору и времену, као и њихове међусобне сличности и разлике. Основно питање које је разматрано тичало се односа између илирских и трачких популација. Овако постављен проблем није могао да мимоиђе племена централног балканског подручја, која су више него везивно ткиво и прелазна зона између трачких и илирских популација и која имају све особине посебне етничке групе (Трибали, Мези, Дарданци).

Нишки део скупа одржао се 30. и 31. маја и био је посвећен археолошким, лингвистичким и антрополошким проблемима палеобалканских народа централног и западног Балкана. Уводно предавање и синтетски преглед *Проблеми етногенезе палеобалканских народа* дао је Милаутин Гарашанин, а потом су уследила предавања о општој проблематици проучавања палеобалканских народа у различитим периодима: Алојз Бенац *Неолитске културе у Југославији у илирским подручјима и суседним областима*, Никола Тасић *Централ-*

нобалканска и јадранска зона у енеолиту, Боривој Човић *Бронзано доба у „илирским“ подручјима и проблем етничке атрибуције археолошких налаза* и Раство Васић *Проблеми гвозденог доба и могућности етничке атрибуције археолошких налаза на западном и централном Балкану*. Наставак нишког дела скупа био је посвећен специфичнијим проблемима: Драга Гарашанин *Археолошка разматрања о проблемима Пеонаца*, Радослав Катичић *Проблеми илирске лингвистике и палеоетнологије на основу античких извора*, Зеф Миралита Још *једном о проблему етногенезе Дарданаца* и Бернхард Хензел *Басараби култура — раздвајање или веза између источног и западног подунавског балканског простора у VIII и VII веку пре наше ере*. Посебну пажњу привукло је излагање Леонида Гиндина *Дарданци — Илири или Трачани*, а Живоко Микић је осветлио проблеме палеобалканског становништва са становишта физичке антропологије.

Други део симпозијума одржао се у Благоевграду у Бугарској 2. и 3. јуна. Уводно предавање *Стање истражености источног Балкана до хеленистичке епохе* подиео је Александар Фол. Потом су се, као и у Нишу, низали реферати о генералним и специфичним проблемима палеобалканских народа: Румен Катинчаров *Стање истражености неолита у Тракији*, Хенријета Тодорова *Етнокултурни комплекс неолита и бакарног доба на Балканском полуострву*, Румен Катинчаров *Генеа култура бронзаног доба у Тракији*, Иван Панајотов *Тумули раног бронзаног доба у Бугарској*, Марија Чичикова *Могућности етничког одређивања и периодизација старијег гвозденог доба на источном Балкану*, Румјана Георгијева *Културне везе у међуречју Вардара и Струме у старијем гвозденом добу*, Марија Петрова *Стање истражености тракокимерског проблема*, Велизар Велков *Наставак и развој насеобин-*

ског живота у старој Тракији, Кирил Јорданов *Трачани у античким изворима*, Иван Дурданов *Трачко илирске језичке везе*, Ото Херман Фреј *О трачкој уметности* и Јан Лихардус *Значај југоисточне Европе и карпатског басена у формирању и ширењу култура бакарног доба Европе*.

Симпозијум *Палеобалканска племена између Јадранског и Црног мора од неолита до хе-*

ленистичке епохе показао је сву разноврсност проблема, развоје у проучавању и најновија достигнућа лингвистичких, археолошких и антрополошких дисциплина и указао је на правце даљих истраживања. Уз наредна два симпозијума, скуп у Нишу и Благоевграду представљаће велики напредак у јаснијем сагледавању палеобалканских народа и њихове културе.

Александар Палавестра

АНТИЧКЕ СТУДИЈЕ КОД СРБА

У историји српске културе античко наслеђе представља основу свим потоњим културно-историјским прожимањима у нас. Стога се и његово проучавање увек и изнова намеће као нужност. Јер, „античке студије код Срба нису само део њиховог научног развика: оне су у најдубљој сржи њиховог умног живота“, нагласио је академик Радован Самарџић у уводној речи на научном скупу чији су резултати сабрани у овоме зборнику радова.

Симпозијум *Античке студије код Срба* одржан је 3. и 4. јуна 1987. у Београду и Новом Саду, у организацији Балканолошког института САНУ, Матице српске, Одељења за класичне науке Филозофског факултета у Београду и Друштва за античке студије Србије. Резултате својих истраживања саопштили су на овоме скупу, поред класичних филолога, и бројни научни радници који се баве додирним, сродним дисциплинама. Поменути саопштења представљају античке студије код Срба у дијахроној перспективи, од средњег века до наших дана, с посебним освртом на њихову научну фазу у овоме нашем столећу.

У целини посматрано, знатан део саопштења односи се на

утицаје хеленске и римске културе и књижевности на разне области српског духовног стваралаштва — на књижевност, религију, митологију, археологију, право, филозофију и ликовне уметности. Полазећи од тога, саопштења у овоме зборнику разврстана су тако да у први део долазе текстови са уже стручном, класичарском тематиком, а у другом делу су написани из сродних дисциплина.

За целовит и систематски приказ саопштења, тематски веома разноликих, оваква подела нуди само формалне разлоге. Стога ћемо у овоме кратком осврту поменути засебно свако саопштење, и то оним редоследом којим су и објављена у зборнику *Античке студије код Срба*.

Путевни рецепције античке традиције у Срба, са становишта развоја целокупне српске књижевности, према саопштењу Јована Деретића, *Класична традиција у српској књижевности*, имају четири основна вида; то су, најпре, наши непосредни контакти с народима који су створили ту културу и њиховим језицима; следе рецепција преко хришћанске културе средњег века, затим, путем модерног класичног образовања и најзад, самосталним стваралачким